

AYIRIMIN YARATTIĞI KORKU VE ŞİDDET: HOMOFOBİ

Nilgün TOKER

Prof. Dr., İzmir Dayanışma Akademisi

İnsan hakları kavramının içeriği, somut insani varoluş tarzlarının haklarına işaret edecek bir şekilde tanımlanmaya başladığından beri, başlangıçtaki soyut eşitlik idealinin yerini somut insanlar arasındaki karşılıklı denklik ve tanıma ilişkisini mümkün kılacak bir değer eşitliği kavramı almıştır. Böylece insan hakları kavramının esası, insanları değer bakımından eşitsizleştiren tüm tahakküm edici, tek biçimci yapıların yeniden ürettiği ayrımcılık pratiklerini ortadan kaldıracak bir zemin sunmaktır. Tek biçimci yapıların en kök-lüsü, cinsiyet ve cinsel yönelim temelli ayrımcılık mekanizmalarını üreten ve mülkiyet/aile temelli toplumsallık tarihinin neredeyse içkin olan heteroseksist ideolojidir. Cinselliği, sadece kadın-erkek arasında ve esasen üremeye yönelik bir “ihtiyaç”a indirgeyen bu ideoloji, insanın en özel ilgisini, genel çıkar ya da düzen ilkesiyle kontrol etme amacındaki hegemonik yapıların tümüne içkindir.

Heteroseksizm, diğerini kendi değeri karşısında değersizleştirerek onun üstünde dışlayıcı, yok sayıcı, baskıcı mekanizmalar üreten ve sürekli ayrımlar üreterek kendi meşruluk araçlarını tesis eden tek biçimci düzen mantığını temsil eder. Heteroseksizmin bu tek biçimli bütünlük kurma iddiasına bir “karşı çıkış”ı açığa vuran tüm arzular, istekler ve yönelimler, aslında bu sistem için gerçek bir korku odağıdır. Homofobi olarak adlandırdığımız (trans-fobi ve tüm LGBT-İ varoluş tarzlarına yönelik ayrımcılığın temelindeki korkuyu bu başlık altında ele alıyoruz), cinselliği tanzim ederek sağlanan bütünlüğün, düzenin bozulma tehlikesinden korku, bu korkuyu yaratanın yok edilmesine kadar varan şiddeti de kendisiyle açıkladığımız bir korkudur. Üstelik kendisinden korkulan bu “fark”, insan toplumsallığının kurucu ayırımını, üreme temelli

kurumsallaşmış toplumsal cinsiyet rollerini ortadan kaldırmaya yönelik bir fark olduğundan, korku ve dolayısıyla şiddet de yapısal ve evrensel hale gelmiştir.

Homofobi, cinselliğin, insani arzuların “yarar” temelli kontrolüne dayalı bir zeminde kaynağını bulur. Yararlı olanın, yani kendisi aracılığıyla fayda üretilen bir ilişki formunu tek gerçek ve doğru ilişki formu olarak tanımlamakla başlayan, amacı toplumsallığın yarar üretecek bir şekilde kontrolünü sağlamak olan düzen ilkesi, buna uygun ahlaki, politik ve kültürel yapılar da üreterek heteroseksist ilişkiyi doğru, onun dışındaki her türlü ilişkiyi yanlış, sapkın, dolayısıyla zararlı ve günah kavramlarıyla tanımlayarak, sadece bir dışlama mekanizması üretmemiş, yanlış doğruya çevirme ya da sapkınlığı yok etme şiarıyla ağır ve yoğun bir şiddeti ortaya çıkarmıştır.

Heteroseksüel olmayan cinsel yönelimlerin cinselliğin üretim ilişkilerine ve yarara indirgenemeyeceğini göstermesi, üretim ilişkilerinin düzenlenmesi ve kontrolüne dayalı her türlü sistem için bir tehdit oluşturur. Bu tehdit nedeniyle, tekbiçimci yaşam örgütlenmesine dayalı sistemler, farklı cinsel arzu ve yönelimleri düzenin temel ilkesini reddeden yönelimler olarak düzen dışına atarlar. Homofobinin esası, düzenin korunması ilgisidir.

Farklı olana dair bu ağır yasaklama, aile üzerinden örgütlenmiş tüm toplumsal yapılarda görülmekle beraber, en ağır ve yok edici yasaklamaya, tarihin en tek biçimlendirici sistemlerinde, tek tanrılı dinlerde tanık olduk. Çünkü her türlü ayrımcılıkta olduğu gibi cinsel yönelim farklarına yönelik ayrımcılık da aynılaştırma üzerinden işleyen bir ayrımcılıktır. Tek biçimin doğru ve doğal ilan edilmesiyle, farklı biçimler aslında yok sayıl-

mıştır. Bu türden bir farkın hiyerarşik değer sisteminde bile yer alamayacak, tümüyle “dışta” bırakılan, reddedilen bir varoluş tarzı olarak görülmeye başlanması, yok sayılanın yok edilmesi gerektiği tarzından bir şiddetin de kaynağıdır.

Cinselliğin kontrolünün heteroseksist bir ideolojiye dönüşmesinin nedeni, o halde, her türlü varoluş tarzını ve farklılığı üretim etkinliğine dayalı sistemik bir organizasyona hapseden düzen anlayışıdır. Modern kapitalist toplum tasarımı da, insanı üretim ilişkilerine göre, fayda-kar düzenlemesi uyarınca biçimlendirecek bir materyal olarak tanımladığında, üretim ilişkileri içinde tanımlanamayacak, fayda üretmeyen her türlü fark, bu sistemik bağının dışına itilmiştir. Tanımsız da bırakılmak olan bu dışlama mekanizması, aslında bu dışlananın sistemde yeri olmadığını ilan etmesiyle yersiz-yurtsuz da bırakılması sonucunu doğurmuştur.

Dinsel yasaklama cetvelinden modern toplumun devşirdiği şey, bu dışlananın normatif sistem tarafından da yasaklanması olmuştur. Bu nedenle homofobik ayrımcılık sadece bir değersizleştirme değil, toplumsal bağının dışına itme olarak yok saymadır da. Ne malların üretimine ne de türün yeniden üretimine yarayan bu heteroseksüel olmayan yönelimler, modern sistemik organizasyonda yeri olmayan, iyi ihtimalle tedavi edilmesi gereken bir anomali/hastalık, kötü ihtimalle yok edilmesi gereken bir zararlı olarak tanımlanmıştır.

Bir egemen ideoloji tarafından doğrunun, hakikatin ne olduğunun belirlendiği bu sistem içinde doğru olan aynı zamanda doğallaştırıldığı için, cinsel yönelim ve arzusunun tek biçimi, heteroseksist biçimi doğal, onun dışındakiler de doğaya aykırı olarak tanımlanmaya başladığında, homofobi sağlık ideolojilerine de içkin hale gelmiş ve doğal ola-

nın tesisi, yani herkesi heteroseksist yapacak bir tedavi, “iyileştirme” sistemi yaygınlaşmıştır. 1974’e kadar LGBT-İ bireylerin hasta sayılması bu yüzdendir. Bir tür doğaya referansla meşrulaştırılan bu ayrımcılık, bir içgüdünün iradi bir tercih olarak tanımlanmasına ve her türlü tercihin belirlendiği bir iradesizleştirme sistemi içinde “bağımsız” tercihler yapılamayacağı için, bu tercihin kötü ve hatta suç olarak tanımlanmasına yol açmıştır.

Oysa doğa değer ayrımları üretmez, bu ayrımlar kültüre aittir. Doğada var olan her şey doğaya aittir. Her şeyin olması gerektiği gibi olduğu mekanik bir yapıda, değer ayrımları oluşmaz. Her türlü değer ayrımın kökeni toplumsal işbölümü ve düzendir. Tarihsel yapıları doğallaştırma yoluyla ayrımcılık mekanizmalarının meşrulaştırılması, toplumsal zeminlerde üretilen ayrımların vazgeçilemez değer yapıları olduğunu ilan etmektir ki, esasen muhafazakâr/sağ ideolojilerinin beslendiği zihniyet kalıplarını yaratır.

Aynılaştırıcı düzen ilkesinin dışta bıraktığı ya da yok saydığı, reddettiği varoluş tarzlarının varlığını iddia etmek ya da bu tarzın da insansal yaşama dair ve içeri olduğunu göstermeye çalışmak, yukarıda saydığımız bu sistem için başlı başına bir tehdit oluşturacağı için, homofobinin en şiddetli tarzı, heteroseksüel olmayan ilişki biçimlerinin görünürlüğüne yönelik saldırıda açığa çıkar. İnsanların bir kısmının varlığının, insanların diğer kısmı için tehdit kaynağı ilan edildiği anda, bu tehdit edici varoluş tarzları ya düşmanlaştırılırlar ya da “hiç kimse” olarak kişi olmaktan çıkarılırlar. Bu onların hiçbir koşulda hak sahibi olarak görülemeyeceği anlamına gelir.

Eşcinselliğin, transseksüelliğin, tüm LGBT-İ tarzların bir hak statüsü olarak kabul edilmemesinin nedeni budur: Kişi bile olmadıklarının ilanı. LGBT-İ bireylere yönelik şiddeti, zulmü reddeden ama bir tür “bulaşıcılık” korkusuyla görünürlüklerinin, örgütlenmelerinin yasaklanmasını talep eden zihniyet de esasen homofobik zihniyetin bir biçimidir. Çünkü bu bakış açısı da, LGBT-İ bireyle ri eşit hak taşıyıcılığından dışlamaktadır.

Aslında homofobi, bir türden ırkçılık ideolojisinin yarattığı bir korkudur. Bu nedenle de şiddet,

yok edici şiddet homofobiye içkindir. Bu nedenle homofobiyle mücadele, insan haklarının somutlaşması mücadelesi anlamına da gelebilecek bir şekilde, şiddet, zor ve tahakküm yapılarına ve bu yapıların kendisine içkin olduğu düzen mantığına yönelik bir mücadeledir. Çünkü eşit ve özgür insanların müşterek yaşamı olarak adlandırılması gereken demokratik bir toplumsallık, herkesin koşulsuz paylaştığı ortak adalet ölçütünün varlığına dayanır. Bu adalet ölçütü sadece hukukun taşıması gereken normatif bir ilke değil, aynı zamanda toplumun tüm üyelerinin taşıması gereken bir duygu hatta bilince işaret etmelidir. Demokratik bir biçimde bir arada yaşamayı mümkün kılacak olmazsa olmaz bir koşul olarak sunulabilecek olan bu adalet duygusu, müşterek yaşamı paylaştığımız herkesin eşit ve özgür olduğu bilincinden başka bir şey değildir. O halde, müşterek yaşamı paylaştığımız tüm diğerlerine yönelik davranış kılavuzumuz, hangi türden bir toplumsallığın üyesi olduğumuzun ya da hangi türden bir toplumsallığı tesis etmek istediğimizin göstergesidir.

Herkesin eşit ve özgür olduğu şeklindeki bir eylem kılavuzu, herkesin insan ve yurttaş olmak bakımından eşit değere sahip olduğu ve bu değeri görünür kılma gücüne sahip olduğu/olması gerektiği şeklindeki bir ilkeyi içerir. Adalet ilkesi, herkesin, insan olmak bakımından taşıdığı farklı değeri gerçek kılma, görünür kılma bakımından eşitleyici olma ilkesidir. Bu, farklar arasında bir değer eşitsizliğine yol açılmasına izin verilmeyen bir ortak yaşam ilkesini gerektirir.

İnsan olma onuru, insanın biyolojik ya da fiziksel varoluşuna indirgenemeyecek olan, onun insanca yaşamın öznesi kılan bir ahlaksal varlık olmasında temellenir. Bu bakımdan onur/değer kavramı hiçbir biyolojik, fiziksel özelliğe referansla tanımlanamayacak bir kavramdır ve hiçbir biyolojik, fiziksel farklılık bu onura, değere sahip olmak bakımından bir ölçüt olarak sunulamaz. Tam tersine, insan onuru kavramı, tüm farklılıklara rağmen herkesin bu onura sahip olduğuna işaret eden bir kavramdır ve bu nedenle onur eşitliği bir varsayım değil, herkes için gerçek kılınması gereken bir ilkedir.●